

РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ

Жасмина Николаева Иванова, Емилиан Станиславов Енчев
E-поща: ivanova.jasmina15@gmail.com, ivanovemo7@gmail.com
Бакалаври 4-ти курс, специалност „Международни икономически
отношения“
Икономически университет - Варна

Резюме: Настоящият доклад изследва по какъв начин България интегрира стратегии за устойчивост в глобалните практики за устойчив туризъм. Стратегиите имат за цел да използват туризма като инструмент за социално-икономически ползи, като същевременно запазват неговите екологични и културни ресурси за бъдещите поколения. Документът обхваща икономическите и социалните аспекти на устойчивостта, като подчертава важността на напредъка в хармония с опазването на околната среда. Обект на изследването са политиките, които насърчават отговорни туристически практики, с акцент върху опазването на природните екосистеми и културното наследство. Също така подчертава значението на управлението на отпадъците и инвестициите във възобновяеми енергийни източници за устойчивото развитие на туристическия сектор. Основната цел е да се изследва ангажимента на България към устойчивия туризъм, който има за цел да отговори на променящите се изисквания на пътниците по света, като същевременно гарантира дългосрочната жизнеспособност на туристическата си индустрия. Този подход обединява икономическите интереси с опазването на природните и културни богатства, позиционирайки България като предпочитана дестинация за устойчив туризъм на международната сцена.

Ключови думи: устойчивост, туризъм, стратегия, международен туризъм

JEL: Q56, L83, F64

DOI: <https://doi.org/10.58861/tae.grdier.2024.10>

Тази статия се цитира по APA стил, както следва: Иванова, Ж. & Енчев, Е. (2024). Развитие на устойчивия туризъм в България. *Глобални и регионални измерения на международните икономически отношения*, (1), 93-103. <https://doi.org/10.58861/tae.grdier.2024.10>

DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE TOURISM IN BULGARIA

Zhasmina Nikolaeva Ivanova, Emiliyan Stanislavov Enchev
E-mail: ivanova.jasmina15@gmail.com, ivanovemo7@gmail.com
4th year Bachelor students in International Economic Relations
University of Economics - Varna

Abstract: The present report explores how Bulgaria integrated sustainable tourism strategies in the global sustainable tourism practices. The strategies aim to use tourism as a tool for socio-economic benefits while also preserving its environmental and cultural resources for future generations. The document covers the economic and social aspects of sustainability, emphasizing the importance of progress in harmony with environmental conservation. It discusses policies that promote responsible tourism practices, with a focus on preserving natural ecosystems and cultural heritage. The report also highlights the significance of waste management and investment in renewable energy sources in advancing the tourism sector sustainably. The main objective is to demonstrate Bulgaria's commitment to sustainable tourism, which aims to cater to the evolving demands of global travelers while

ensuring the long-term viability of its tourism industry. This approach aligns economic interests with the preservation of natural and cultural treasures, positioning Bulgaria as a favored destination for sustainable tourism on the international stage.

Key words: sustainability, tourism, strategy, international tourism

JEL: Q56, L83, F64

DOI: <https://doi.org/10.58861/tae.grdier.2024.10>

This article shall be cited in APA style as: Ivanova, Z. & Enchev, E. (2024). Development of sustainable tourism in Bulgaria. *Global and regional dimensions of international economic relations*, (1), 93-103. <https://doi.org/10.58861/tae.grdier.2024.10>

1. Въведение

В днешния бързо променящ се свят, устойчивият туризъм става все по-важен за стратегиите на развитие, които се стремят към баланс между икономически растеж и опазване на околната среда. България, разполагаща с богато културно наследство и уникални природни ресурси, се изправя пред задачата да разработи и приложи туристически модели, които насърчават устойчивостта. Целта на този доклад е да разгледа как България интегрира глобалните практики за устойчив туризъм в националните си стратегии, за да използва туризма като инструмент за постигане на социално-икономически ползи, без да компрометира природните и културни ресурси за бъдещите поколения. Устойчивият туризъм се очертава като решаваща стратегия за страните, които се стремят да балансират икономическите ползи от туризма с екологичната и социалната отговорност. В случая с к.к. „Албена“ прилагането на устойчиви туристически практики може не само да привлече повече международни посетители, но и да гарантира дългосрочното опазване на биоразнообразието и културното наследство на България.

2. Стратегически цели и приоритети

Изследването е основано на качествен анализ, включващ разбор на литературни източници, политики и стратегии за устойчив туризъм, както и интервюта с ключови заинтересовани страни в туристическия сектор в България. Данните са анализирани чрез методи на съдържателен анализ за идентифициране на тенденции и модели в прилагането на устойчиви туристически практики.

Географското разположение на България спрямо Европа и Азия допринася изключително много за развитието на международния туризъм.

Страната е разположена близо до някои европейски туристически центрове, а благодарение на членството в Европейския съюз (ЕС) и улесненията на шенгенското пространство се създават положителни предпоставки за развитието на туристическия сектор и подобряване благосъстоянието на икономиката. В страната има седем културни и два природни обекта включени в природното наследство на ЮНЕСКО, богати фолклорни традиции, национална кухня и качествено вино (Министерство на туризма, 2014). Концепцията за регионализация на туризма на България от 2015 г., разделя страната на девет туристически района – Дунавски, Старопланински, Софийски, Тракийски, Долината на розите, Рило-Пирински, Родопски, Варненски и Бургаски. „В концепцията за всеки туристически район е предложена основна и разширена специализация. Основната специализация е комбинация от два вида туризъм, които в съчетание определят уникалността на районите. Разширената специализация включва освен основните и до 4 допълващи вида туризъм.“ (Министерство на туризма, 2015). За да се утвърди България като качествена и целогодишна дестинация трябва да бъдат реализирани различни стратегически цели. Част от тях са превръщането на страна в разпознаваема сред туристите дестинация със своята национална идентичност, съхранена природа и качествени туристически продукти. Развитието на сектора зависи от ключовата за него работна сила, която трябва да бъде квалифицирана, адаптивна и запозната с развитието на устойчивостта в отрасъла. За постигането на устойчивите цели и приоритети на страната е необходимо да се инвестира в качеството на предлаганите продукти и услуги, включително местната храна, подобряване туристическите атракции, подобряване сътрудничеството между институциите и представителите на туристическата индустрия и увеличаване дела на специализираните видове целогодишен туризъм. Според (Министерство на туризма, 2014), ключова за устойчивия туризъм на България до 2030 г. е необходимостта от реклама на страната ни като част от паневропейския канал с цел привличане на туристи от Азиатско-тихоокеанския регион, които често комбинират европейските дестинации. Развитието на специализираните видове туризъм и насочването към определен сегмент туристи също е фактор във формирането на пазарната среда.

За да се развива секторът е необходимо от бранша да се фокусират върху използването на местна храна, която е различна във всеки регион на страната. Търсенето на местна храна, която се разглежда като неразделна част от местната култура и традиции, се увеличава с всеки изминал ден в контекста на гастрономическия туризъм. Местната кухня и консумацията на храна не се разглеждат само като нужда, а и като наслада и качествено прекарване на свободното време. Устойчивата храна става все по-търсена от потребителите и служи за повишаване конкурентоспособността на сектора (Арак, Guerbuez, 2023). Сертифицирането е друг механизъм, който може да подпомогне устойчивото развитие на туристическия сектор. Има различни критерии за устойчивост, по които могат да бъдат сертифицирани хотелите и предлагащите туристически услуги лица. Според Глобалният съвет за устойчив туризъм (GSTC) критериите са разделени на 2 групи. Първата група критерии е предназначена за туристически дестинации, а втората акредитира хотели и туроператори, които искат да станат устойчиви в предлаганата от тях услуга. Критериите могат да бъдат разделени в 4 категории - Устойчиво управление, Социално-икономически въздействия, Културни въздействия и Въздействия върху околната среда. В Българската туристическа практика има различни сертификационни програми, които могат да бъдат използвани като стандарти за качество както в ангажираността на бизнеса така и в устойчивостта на туристическите дейности. „Green Globe International“ е най-престижната система за сертифициране на устойчивост в света. Тя предоставя независими одити за хотели, места за настаняване, туристически компании, конферентни съоръжения и др. Стандартът работи на базата на международно приети критерии, разработени и подобрени през последните 15 години.“ (Bozhinova, Georgieva, 2023, p. 7). Друг пример за сертификат е EarthCheck, който е сред най-старите сертификати за устойчивост в туризма. В България единствено хотел Гранд Арена Банско има сребърен сертификат EarthCheck от 2020 г. за инициативата си да събира всички пластмасови бутилки от тоалетни принадлежности. „Автентична България“, от друга страна, е сред сертификатите, които се предлагат само на български компании и помагат за повишаване на бизнес резултатите, поддържане на високо качество на работа, профилирано обучение на кадрите и др.

3. Визия и мисия за устойчив туризъм

Устойчивостта разгледана от икономически и социален аспект е свързана с постигането на напредък в определена област в унисон с опазването на околната среда. Туризмът се развива в държавите по света и е необходим на обществото за постигане на икономически напредък, но едновременно с това е свързан с използване на много електроенергия, транспорт, замърсяване и други дейности, които от своя страна увеличават негативното влияние върху природата и здравето на хората. Качеството на околната среда се влияе от различни фактори като урбанизацията на градовете, природните ресурси, развитието на туризма и стратегията на отделните държави за устойчив туризъм. За да се намалят негативните ефекти върху природата е необходимо да бъдат приложени политики, които насърчават отговорни и устойчиви туристически практики, като наблягат на опазването на природните екосистеми и културното наследство (Zhang, Ben, Qin, 2024). Управлението на отпадъците в сектора и инвестирането във възобновяеми енергийни източници са сред практиките, които допринасят за развитието на туризма. Туристическият сектор може да се развива устойчиво, например стремейки се да стане въглеродно неутрален, възприемайки екологосъобразни практики и инвестирайки в развитието на инфраструктурата.

Устойчивото развитие е процес на постоянно усъвършенстване, който гарантира повишаване на конкурентоспособността, подобряване на икономическата и социалната среда. Сред основните цели на устойчивия туризъм са оптималното използване на ресурсите на околната среда, опазване на ценностите и културното наследство и осигуряването на дейности, които да гарантират социално-икономически ползи. Световната организация по туризъм насърчава прилагането на устойчиви практики още от 1990 г., обхващайки различни дейности – от управлението на природните ресурси до контрол на развитието и удовлетвореността на хората в сектора (Сдружение „ЕВРИКА“, n. d.). Настоящият доклад разглежда развитието на устойчивия туризъм в България, алтернативните форми на туризъм в страната и влиянието им в икономиката. България разполага с разнообразни туристически ресурси спрямо територията на страната, отличаващи се със

своята устойчивост. Формирането на отделни туристически зони е предпоставка за изграждането на специфични продукти за района, които се основават на вида туризъм, който се приема за основен на съответното място. Различните форми на туризъм в страната са това, което допринася в най-голяма степен за устойчиво ѝ развитие, а системите за екосертификати са част от възможността за покриване на все повече аспекти на предлагането на различни туристически продукти (Bozhinova & Georgieva, 2023). Идеята за устойчиво развитие на туризма става все по-важна, а стремежът за изграждане идентичност спрямо конкурентите в сектора и отговаряне на изискванията на потребителите, стимулира бизнеса да прилага устойчиви практики и да предлага разнообразни туристически продукти и услуги.

Анализът на събраните данни показва, че България е интегрирала редица стратегии, които подкрепят устойчивото развитие на туризма. Това включва инвестиции в инфраструктура, които минимизират екологичния отпечатък, както и програми за обучение на местни общности за устойчиви туристически практики.

4. Пример за устойчив туризъм в к. к. Албена

„Албена“ АД е туристическа компания от европейски мащаб и изключително важен инвеститор за Североизточния регион на България. Разположен между село Кранево и град Балчик, недалеч от бреговете на река Батовска и в близост до природния резерват Балтата, курортният комплекс Албена се представя като перфектния пример за устойчив туризъм в България. Това живописно място е идеално за туристи, които търсят уединение и спокойствие в обятията на природата, като същевременно се наслаждават на комфорта и удобствата, които предлага един съвременен курорт.

През 2017 година ръководството на „Албена“ АД изготвя стратегия за устойчивото развитие на туристическия продукт. По този начин компанията става част от глобалните процеси за устойчиво развитие. Създаването на стратегията има за цел да обобщи дългия изминат път в тази посока и да начертае следващите стъпки към една модерна и устойчива във времето международна компания. „Албена“ АД има желанието за се повиши вниманието и интереса на хората към устойчивото развитие, да се покаже връзката му с

икономическия растеж, както и да се насърчи намесата на държавата с цел регулиране на дейностите, които повишават степента на опазване на природните ресурси. Устойчивият туризъм има за цел не просто да влияе на туристите по време на пътуването им, но и да формулира у тях култура за опазване на ресурсите след като приключат своята ваканция (Междинен доклад за дейността на „Албена“ АД, 2017). Според експертите това е еволюция в туризма, която интегрира интересите на туристите с тези на представителите на местната общност. Чрез последователност и развитие на усилията на ниво политика за опазване на природните ресурси компанията се стреми да повиши чувствителността на гостите и служителите на хотелите върху въпросите, касаещи екологичната среда. Ръководството на „Албена“ АД си поставя за цел да постигне синергия между икономическия растеж, грижата към околната среда и социалния ефект.

Фокусът върху устойчивото развитие на компанията започва с опазването на уникалната природа около хотелите и създаването на един екологично чист и зелен курорт, неизменно свързан с околната среда. През последните години усилията са насочени върху намаляване на въглеродния отпечатък чрез активно използване на наличните възобновяеми ресурси – слънчева и геотермална енергия и енергийни растителни култури. Албена участва в проекта INVADE за увеличаване на използването на възобновяема енергия в техния енергиен микс. Променливостта на производството на енергия от възобновяеми източници обаче може да доведе до дисбаланси в потреблението на електроенергия и да причини санкции от доставчика на енергия, което води до увеличаване на разходите за енергия. Албена досега е инвестирала само в слънчеви топлинни станции, което е помогнало за намаляване на разходите. Заместник-директорът инж. Димитър Станев споделя, че планират да инвестират повече във фотоволтаични системи в бъдеще (INVADE, 2017). Чрез проекта INVADE те имат за цел да демонстрират ефективна интеграция на фотоволтаични системи с енергийната мрежа. През 2021 г. „Албена“ АД инвестира повече в използването на биоразградими отпадъци като суровини, което ще намали количеството битови отпадъци. През пролетта на 2022 г. слънчевата електроцентрала с мощност 1500 kW заработи напълно като генерираната енергия се разпределя към 12 хотела на

територията на курорта. Благодарение на мащабна инвестиция от почти 2,5 милиона лева, генерираната електроенергия ще се използва единствено за собствени нужди, което ще доведе до спестяване между 2000 и 2500 MWh всяка година. При сегашни цени акционерите предвиждат спестявания от над един милион лева годишно. Генерираната слънчева енергия ще се използва за топла вода, чиста електроенергия и биогаз, което представлява приблизително 50% от типичното годишно потребление на Албена. В Албена вярват, че инвестирането в зелен растеж е от съществено значение за устойчивото развитие на компании, които зависят пряко от изменението на климата. Като водещ конкурент в туристическата индустрия, „Албена“ АД се стреми да предоставя изцяло екологични продукти и да насърчава неутрална по отношение на климата индустрия.

Ефективното управление на енергийната и водна инфраструктура, намаляването на отпадъците чрез използването им като суровина за производство на енергия, както и иновативният подход на ниво вътрешен транспорт в комплекса са част от интеграцията на устойчиви практики. Инвестирани са над 750 хил. лева в електромобилност, а на територията на комплекса са изградени специални пропускателни пунктове, ограничаващи движението на пътни превозни средства в близост до защитения резерват „Балтата“. Тези действия водят до икономия на ресурси и намаляване на негативното влияние върху околната среда.

Курортният комплекс се отличава от останалите ваканционни селища със своето собствено производство на хранителни продукти. По този начин гарантират за произхода и качеството на своя туристически продукт. Около 60% от храните, поднасяни в ресторантите на комплекса, се отглеждат в собствените им земеделски стопанства и градини. Комплексът разполага с над 400 телета от породата Black Angus и произвежда вино от собствените си лозя. От плодовете, отглеждани в градините – череши, ябълки, круши и сливи, се произвеждат свежи сокове и домашни конфитюри. В допълнение, в комплекса се отглеждат пчели, които не само осигуряват опрашване на растенията, но и доставят мед и лечебен восък за ресторантите и за рехабилитационните програми в „Медика – Албена“. Подходът „Green All Inclusive“ на комплекса

осигурява, че повече от половината от сервираната храна е произведена локално в региона на Албена.

Инж. Димитър Станев също така споделя, че усилията им са били оценени от гостите, видими в техните най-високи оценки за потребителска удовлетвореност. Сертифициращите институции също са изразили задоволството си от постигнатото, връчвайки отличия сред които „Син флаг“ за управление на плажните зони, Travel Life за устойчивост в туризма, сертификати за качество ISO 9001 и ISO 14001.

5. Прогнози и тенденции

Резултатите от изследването подчертават значението на устойчивия туризъм за социално-икономическото развитие на България. Обсъдени са препоръки за подобряване на политиките и стратегиите, включително по-голямо фокусиране на ресурсозащитни мерки и увеличаване на ангажираността на местните общности.

В отговор на глобалните тенденции и растежа на туризма, България активно адаптира своите стратегии за развитие, за да отговори на изменящите се пазарни изисквания. Стратегическите усилия са насочени към разнообразяване на туристическите продукти и създаване на устойчива туристическа инфраструктура, която подобрява общото преживяване за туристите и да се адаптира към новите пазарни изисквания.

В контекста на глобалния пазар на устойчив туризъм, който се очаква да нарасне от 1,5 милиона долара през 2024 година до почти 12,8 милиона долара през 2034 година, България вижда значителни възможности. Устойчивият туризъм, който расте със сложен годишен растеж от 23.8%, е подкрепен от промяна в потребителските нагласи, като активно участие на младите хора между 26 и 35 години, които са все по-загрижени за околната среда и търсят устойчиви туристически опции (Future marketing insights, 2024). Това включва предпочитание към места, които предлагат екологични атракции и възможности за екотуризъм, което съответства на българските усилия за развитие на автентични и природосъобразни туристически продукти.

Инвестициите и правителствените инициативи за развитие на атракции и местна инфраструктура допълнително спомагат за укрепване на устойчивия

туризъм в страната. Сред предизвикателствата са рисковете от свръх туризъм, които могат да доведат до увеличено потребление на ресурси като вода и енергия, както и замърсяване и генериране на отпадъци. Решенията на тези проблеми изискват стратегическо планиране и внедряване на национални и международни стандарти, които подобряват практиките в туризма и минимизират негативните въздействия.

Регионалната перспектива показва, че страни като САЩ, Великобритания, Китай и Индия предвиждат значителен ръст в устойчивия туризъм, отразяващ глобалния интерес и увеличеното търсене на туристически услуги, които уважават природата и културата. Това представлява възможност за България да привлече международни туристи чрез предлагане на уникални и устойчиви туристически продукти, които подчертават богатото културно наследство и природни красоти на страната.

Съобразявайки своите стратегии с тези глобални тенденции, България може успешно да навлезе и да се конкурира на растящия пазар на устойчив туризъм, като същевременно запазва своите природни и културни ресурси за бъдещите поколения.

6. Заключение

Развитието на устойчивия туризъм в България представлява комплексен процес, който изисква ангажимент от страна на всички участници в туристическия сектор. Успехът в тази област зависи от способността да се адаптират към глобалните тенденции и да се разработят иновативни подходи, които съчетават традиционните ресурси с модерните технологии за устойчиво развитие. В този контекст, страната може да се възползва от своето географско и културно разнообразие, за да създаде уникални и привлекателни устойчиви туристически продукти, които да укрепят икономиката и да подобрят качеството на живот на своите граждани. В бъдеще, България трябва да продължи да инвестира в обучения и инфраструктура, да насърчава сътрудничеството между частния и публичния сектор и да внедрява стандарти и сертификации за устойчив туризъм, които да гарантират дългосрочната жизнеспособност на туристическата индустрия.

Този подход ще помогне за постигане на синергия между икономическите интереси и опазването на природните и културните богатства, което ще утвърди България като предпочитана дестинация за устойчив туризъм на международния пазар.

Източници:

- Международен доклад за дейността на „Албена“ АД. (2017). <https://www.investor.bg/media/files/bulletin/PDF/c8d07b1dc05270b6fa0374aeae9a33a9.PDF>
- Министерство на туризма. (2014). *Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2014-2030 г.* <https://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/strategicheski-dokumenti/nacionalna-strategiya-za-ustoychivo-razvitie-na-turizma-v>
- Министерство на туризма. (2015). *Концепция за туристическо райониране на България.* <https://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/strategicheski-dokumenti/konceptiya-za-turisticheskoy-rayonirane-na-bulgariya>
- Сдружение „ЕВРИКА“. (n. d.). Наръчник добри практики за устойчиво развитие в туризма. <https://eurekainstitute.eu/tourist/images/Inf-materials/Narachnik.pdf>
- 21 Hoteliers. (2023). Albena се бори с хранителния отпадък с "Green All Inclusive" пакет. <https://21hoteliers.bg/news/albena-se-bori-s-hranitelniya-otpadak-s-green-all-inclusive-paket/>
- Апак, Ö., & Guerbuez, A. (2023). The effect of local food consumption of domestic tourists on sustainable tourism. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 71, 103192.
- Bozhinova, M., & Georgieva, K. (2023). Sustainable development of destination Bulgaria through alternative forms of tourism. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 1126, No. 1, p. 012033). IOP Publishing.
- Future Marketing Insights. (2024). Sustainable Tourism Market. <https://www.futuremarketinsights.com/reports/sustainable-tourism-sector-overview-and-analysis>
- Invade (2017). Albena JsCo – Invade. <https://h2020invade.eu/partners/albena-jsco/>
- Zhang, H., Ben, F., Qin, M. (2024). Mineral resources, tourism, human capital, and carbon neutrality: A path towards balanced and sustainable development. *Resources Policy*, 90, 104756.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ” - СВИЩОВ
DIMITAR A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

ГЛОБАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ

БРОЙ 1
Свищов, 2024 г.

GLOBAL AND REGIONAL DIMENSIONS OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

ISSUE 1
Svishtov, 2024

ISSN: 2738-8573 (online)

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Галина Захариева – **главен редактор**

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Проф. д-р Веселина Димитрова – **зам. главен редактор**

(Икономически университет – Варна)

Доц. д-р Драгомир Илиев – **зам. главен редактор**

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Доц. д-р Александър Косулиев

(Русенски университет „А. Кънчев“)

Доц. д-р Валентина Макни

(Икономически университет – Варна)

Доц. д-р Георги Маринов

(Икономически университет – Варна)

Доц. д-р Здравко Любенов

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Доц. д-р Карина Саркисян-Дикова

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Гл. ас. д-р Александър Шиваров

(Икономически университет – Варна)

Гл. ас. д-р Галин Стефанов

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Гл. ас. д-р Даниела Илиева

(Русенски университет „А. Кънчев“)

Гл. ас. д-р Ивайло Петров

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Гл. ас. д-р Иван Ангелов

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Гл. ас. д-р Мирослав Камджалов

(Икономически университет – Варна)

Гл. ас. д-р Недялка Александрова

(Икономически университет – Варна)

Гл. ас. д-р Петьо Бошнаков

(Икономически университет – Варна)

Адрес на редакцията:

Ул. Емануил Чакъров 2, Свищов 5250, България

Главен редактор:

Проф. д-р Галина Захариева, e-mail: g.zaharieva@uni-svishtov.bg

Технически секретар:

Гл. ас. д-р Ивайло Петров, e-mail: mio.conf@uni-svishtov.bg

За всички представени за публикуване текстове се прилага процедура на двойно анонимно рецензиране.

Публикациите отразяват личните виждания на авторите. Авторите носят пълна отговорност за съдържанието на разработките, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници, както и за езиковото оформление на текстовете.

Условията и сроковете за приемане на текстове са посочени на адрес:

miojournal.uni-svishtov.bg

www.mioconference.eu

Адреси на електронното издание: miojournal.uni-svishtov.bg

dlib.uni-svishtov.bg

Алтернативен адрес:

www.mioconference.eu

ISSN 2738-8573

© Академично издателство „Ценов“ – Свищов

Списание „Глобални и регионални измерения на международните икономически отношения“ (съкратено **ГРИМИО**) е правоприменник на изданията с научните резултати от ежегодната *студентска научно-практическа конференция*, организирана от *катедра „Международни икономически отношения“* при Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов. До 2020 година изданията са сборници със самостоятелни ISBN номера, а от 2021 до 2023 година са периодичен сборник с постоянен ISSN номер – достъпни във Виртуалната библиотека на Стопанската академия на адрес dlib.uni-svishtov.bg.

Първата конференция е проведена през 1996 година по идея на проф. д-р ик. н. Иван Стойков и на гл. ас. д-р Симеон Момчев, преподаватели към катедрата. Участници са студентите от трети курс на специалност МИО към Стопанската академия, а тематичният фокус е върху международните инвестиции.

От 2014 година към събитието се присъединяват преподаватели и студенти от *катедра „Международни икономически отношения“* при Икономически университет – Варна, а през 2015 година и от *катедра „Икономика и международни отношения“* при Русенски университет „Ангел Кънчев“.

През годините конференцията се утвърди като форум за научна изява на студентите и докторантите извън учебната аудитория и създаде възможност за разчупване на формалните отношения лектор-обучаем, обмяна на опит в провеждането на мероприятия, свободно споделяне на творчески идеи. Постепенно тематиката се разшири и обхваща широк спектър от области, влизащи в сферата на международните икономически отношения и международния бизнес.

Пленарната сесия на *Двадесет и осмата конференция* се проведе на 18 май 2024 г. присъствено в Базата за обучение на Стопанска академия в с. Орешак и в дистанционен формат чрез платформата BigBlueButton.

Journal “Global and Regional Dimensions of International Economic Relations” (abbreviated **GRDIER**) is the legal successor of the publications with the scientific results of the annual *student scientific-practical conference*, organized by *the Department of International Economic Relations* at Dimitar A. Tsenov Academy of Economics - Svishtov. Until 2020, the editions are conference proceedings with independent ISBN numbers, and from 2021 to 2023 they are periodical collections with a permanent ISSN number - available in the Academy’s Virtual Library at dlib.uni-svishtov.bg.

The first conference was held in 1996 on the idea of Prof. Ivan Stoykov and Head Assistant Simeon Momchev, lecturers at the department. The first participants were the 3rd year IER students at the Tsenov Academy of Economics, and the thematic focus was on international investments.

Since 2014, the event has been joined by professors and students from *the Department of International Economic Relations* at the University of Economics – Varna, and in 2015 from *the Department of Economics and International Relations* at the Angel Kanchev University of Ruse.

Over the years, the conference has established itself as a forum for the scientific expression of students and doctoral students outside the classroom and has created an opportunity to break the formal lecturer-student relationship, exchange experience in conducting events, and freely share creative ideas. Gradually, the topics have expanded and cover a wide range of areas, entering the sphere of international economic relations and international business.

The plenary session of *the Twenty-eighth conference* was held on May 18, 2024 at Dimitar Tsenov Academy’s Training and Recreation Center in the village of Oreshak and online through the BigBlueButton platform.

СЪДЪРЖАНИЕ / CONTENT:

ECONOMIC IMPACT OF BRI INFRASTRUCTURE ON CHINA-BULGARIA RELATIONS: CURRENT SITUATION AND PROSPECTS	8
<i>Jingxin Hu</i>	
КАДРОВАТА ПОЛИТИКА В МЕЖДУНАРОДНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ	19
<i>Грета Иванова Цанова</i>	
PERSONNEL POLICY IN INTERNATIONAL ORGANIZATIONS	19
<i>Greta Ivanova Tsanova</i>	
DISRUPTIONS IN THE SUPPLY CHAINS - FACTORS, EFFECTS AND RISK MANAGEMENT	28
<i>Gergana Kamenova Kaloyanova</i>	
БЪЛГАРСКИЯТ ИЗНОС В УСЛОВИЯТА НА ЧЛЕНСТВО В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ.35	
<i>Бирсен Хаяти Басри</i>	
BULGARIAN EXPORTS IN THE TERMS OF MEMBERSHIP IN THE EUROPEAN UNION	35
<i>Birsen Hayati Basri</i>	
ЧЛЕНСТВОТО НА УКРАИНА В ЕС – НАДЕЖДИ, ПРОТИВОРЕЧИЯ, ЗАПЛАХИ	47
<i>Даниела Росенова Козарова</i>	
UKRAINE'S EU MEMBERSHIP – HOPES, CONTRADICTIONS, THREATS.....	47
<i>Daniela Rosenova Kozarova</i>	
МЕТОДИ ЗА МОТИВИРАНЕ НА РАБОТНИЦИТЕ ДА СПАЗВАТ МЕРКИ ЗА БЕЗОПАСНОСТ.....	55
<i>Габриела Димова, Аника Николова</i>	
METHODS OF MOTIVATING EMPLOYEES TO COMPLY WITH SAFETY MEASURES..	55
<i>Gabriela Dimova, Anika Nikolova</i>	
УПРАВЛЕНИЕ НА МЕЖДУНАРОДНА КОМПАНИЯ ПО ВРЕМЕ НА КРИЗА	67
<i>Александър Георгиев Данаилов</i>	
MANAGING AN INTERNATIONAL COMPANY DURING A CRISIS	67
<i>Alexander Georgiev Danailov</i>	
СПЕЦИФИКИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА КЛЪСТЕРИТЕ В СРАВНЕНИЕ С ТОВА НА ИНДИВИДУАЛНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ.....	79
<i>Светлин Борисов Рангелов</i>	
SPECIFIC IN THE MANAGEMENT OF CLUSTERS COMPARED WITH THAT OF INDIVIDUAL ORGANIZATIONS	79
<i>Svetlin Borisov Rangelov</i>	

TYPES OF INTERNATIONAL BUSINESS AND INTERCULTURAL COMMUNICATION IN GLOBAL BUSINESS	87
<i>Melisa Byulent Ismail</i>	
РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ.....	93
<i>Жасмина Николаева Иванова, Емилиан Станиславов Енчев</i>	
DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE TOURISM IN BULGARIA.....	93
<i>Zhasmina Nikolaeva Ivanova, Emiliyan Stanislavov Enchev</i>	
КОНКУРЕНТНО РАЗУЗНАВАНЕ В СЕКТОРА НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ	104
<i>Бетина Диянова Минкова</i>	
COMPETITIVE INTELLIGENCE IN THE INFORMATION TECHNOLOGY SECTOR.....	104
<i>Betina Diyanova Minkova</i>	
ЧОВЕШКАТА ЦЕНА НА ТЕХНОЛОГИЧНИТЕ ИНОВАЦИИ ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА КОБАЛТОВИЯ ДОБИВ В КОНГО.....	116
<i>Екатерина Миленова Петрова, Златина Ивайлова Димитрова</i>	
THE HUMAN COST OF TECHNOLOGICAL INNOVATIONS THROUGH THE PRISM OF COBALT MINING IN CONGO	116
<i>Ekaterina Milenova Petrova, Zlatina Ivaylova Dimitrova</i>	
EMERGING MARKETS AND INVESTMENT OPPORTUNITIES	129
<i>Svetoslav Dragomirov Angelov</i>	
ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ИНВЕСТИЦИИ ВЪВ ВЪЗОБНОВЯЕМИ ЕНЕРГИЙНИ ИЗТОЧНИЦИ В БЪЛГАРИЯ	140
<i>Велимир Георгиев Даскалов, Иван Петров Георгиев</i>	
TRENDS AND PROSPECTS OF INTERNATIONAL INVESTMENTS IN RENEWABLE ENERGY SOURCES IN BULGARIA	140
<i>Velimir Georgiev Daskalov, Ivan Petrov Georgiev</i>	
ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО И ВЛИЯНИЕТО НА GREENWASHING	151
<i>Гергана Цветанова Цветкова, Петра Валентинова Жечева</i>	
LITERATURE REVIEW ON THE DEVELOPMENT AND IMPACT OF GREENWASHING	151
<i>Gergana Tsvetanova Tsvetkova, Petra Valentinova Zhecheva</i>	
ТЕХНОЛОГИЧНИЯТ ПРОГРЕС И ТЪРГОВИЯТА В ТУРЦИЯ: ГЛОБАЛНИ ТЕНДЕНЦИИ И ЛОКАЛНИ ПРИЛОЖЕНИЯ	164
<i>Олчай Зикри Юсуф</i>	
TECHNOLOGICAL PROGRESS AND TRADE IN TURKEY: GLOBAL TRENDS AND LOCAL APPLICATIONS	164
<i>Olchay Zikri Yusuf</i>	

ОБЗОР НА ЦЕНОВИТЕ РАВНИЩА В МОРСКИЯ ТРАНСПОРТ С КОНТЕЙНЕРИ ВЪВ ВРЕМЕНА НА НЕСТАБИЛНОСТ В СЕКТОРА.....	175
<i>Веселина Руменова Борисова</i>	
OVERVIEW OF PRICE LEVELS IN MARINE CONTAINER TRANSPORT IN TIMES OF INSTABILITY IN THE SECTOR.....	175
<i>Veselina Rumenoa Borisova</i>	
БИТКОЙН ХАЛВИНГ И ВЛИЯНИЕТО МУ ВЪРХУ ПАЗАРА НА КРИПТОВАЛУТИ	186
<i>Пенко Ангелов Бяливанов</i>	
BITCOIN HALVING AND ITS IMPACT ON THE MARKET OF CRYPTOCURRENCIES	186
<i>Penko Angelov Byalivanov</i>	
ГЛОБАЛНИТЕ ВЕРИГИ ЗА ДОСТАВКИ - ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕТО ИМ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ ФИРМИ.....	193
<i>Калин Михайлов Климентов</i>	
GLOBAL SUPPLY CHAINS - OPPORTUNITIES AND THREATS IN THEIR USE BY BULGARIAN ORGANIZATIONS.....	193
<i>Kalin Mihaylov Klimentov</i>	
ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ НА МАРКАТА – СТРАТЕГИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА	206
<i>Анета Иванова Лазарова</i>	
INTERNATIONALIZATION OF THE BRAND - STRATEGIES AND CHALLENGES	206
<i>Aneta Ivanova Lazarova</i>	
ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНТЕРНЕТ В СФЕРАТА НА МЕЖДУНАРОДНИЯ БИЗНЕС	220
<i>Фатме Мустафова Данаджијева</i>	
APPLICATION OF THE INTERNET IN THE SPHERE OF INTERNATIONAL BUSINESS.....	220
<i>Fatme Mustafova Danajieva</i>	

ИЗИСКВАНИЯ КЪМ АВТОРИТЕ

- Допустимост на авторите: настоящи студенти бакалаври, магистри и докторанти в български или чуждестранни висши училища, обучаващи се в икономически специалности.

Формални критерии към структурата на разработката:

- Обем - до 27 000 символа с включени интервали (до 15 стандартни страници).
- Заглавие – ясно и точно формулирано, до 100 символа (с включени интервали).
- Пълно име на автора (авторите), е-поща, специалност и година на обучение, висше учебно заведение.
- Резюме – до 1500 символа (с включени интервали), да има характер на обобщение и да включва изследователски цели, методология и резултати.
- Ключови думи – от три до пет.
- JEL класификация - до три кода, поне един да попада в раздел F. International Economics (ideas.repec.org/j/index.html).
- Ако основният текст е на български език - следват заглавие, данни за автора (авторите), резюме, ключови думи и JEL, **преведени на английски език**.
- Текстът на доклада следва да бъде оформен в части, като се следва формата за писане на научни текстове **IMRAD** (Introduction, Methods, Results, Discussion). Допускат се допълнителни раздели, ако отговарят на концепцията на изследването.
- Допълнителните бележки, разяснения и коментари - под линия.
- Списък с цитираната литература - по **APA style**.

Технически изисквания за оформяне на материалите:

- Написани под Word for Windows.
- Размер на страницата: A4, 29–31 реда и 60–65 знака на ред.
- Полета: Top – 2,5 см; Bottom – 2,5 см; Left – 2,5 см; Right – 2,5 см.
- Наименование на статията: Cambria, 14 pt, с големи букви, Bold, центрирано.
- Имена на автора (ите), висше учебно заведение: Cambria, 12 pt, центрирано.
- За резюме, ключови думи и JEL: шрифт Cambria, размер 11 pt.
- За основния текст: шрифт Cambria, размер 12 pt.
- Разстояние между редовете: 1,5 lines.
- Номерация на страницата: долу вдясно.
- Текст под линия: размер 10 pt.
- Графики и фигури: таблиците, графиките и фигурите да се вграждат софтуерно в текста.
- Формулите се създават с Equation Editor.

Пълните и актуални изисквания са представени на miojournal.uni-svishtov.bg.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ” - СВИЩОВ
DIMITAR A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

ГЛОБАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ

Академично издателство „Ценов”
Ул. Емануил Чакъров 2, Свищов 5250, България

БРОЙ 1, 2024 г.
miojournal.uni-svishtov.bg

GLOBAL AND REGIONAL DIMENSIONS OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Academic Publishing House “Tsenov” – Svishtov
2, Emanuil Chakarov street, Svishtov 5250, Bulgaria

ISSUE 1, 2024
miojournal.uni-svishtov.bg

ISSN: 2738-8573 (online)

miojournal.uni-svishtov.bg